

Agencija za odgoj i obrazovanje

POTICANJE KREATIVNOSTI U ŠKOLI

Đurđica Kaurlo Martinić, viša savjetnica

Kreativnost i društvo

- Zamislimo svijet bez nekih danas uobičajenih proizvoda. Npr. bez automobila, zrakoplova, kompjutera, telefona, knjiga, Interneta i sl.
- Sve su to izumi kojih ne bi bilo **da nije bilo kreativnih ljudi** koji su tragali za nemogućim i unatoč mnogim neuspjesima i lutanjima uspijevali su nemoguće učiniti mogućim. U tome im njihovo školovanje često nije bilo od velike pomoći.

Sjetimo se kako su mnogi genijalni i kasnije uspješni ljudi bili prilično neuspješni učenici (npr. Albert Einstein, Thomas Man, Alexander Graham Bell, Isidora Duncan i dr.).

Kreativnost kao cilj odgoja i obrazovanja

- Znanstveno – tehnički napredak se sve više ubrzava, zato se sve više traži intelektualni i kreativni rad. Društvene pojave i odnosi su u suvremenom svijetu su sve složeniji pa se ne mogu rješavati samo učenjem činjenica. Zato djecu trebamo sve više učiti **rješavanju problema**.
- Za kreativno mišljenje i ponašanje potrebno je i imati pouzdanja u vlastita prosuđivanja i hrabrosti za zalaganje za vlastite ideje. Stoga djecu trebamo poučavati i **kritičnom prosuđivanju**, a ne preuzimanju tuđih ideja. S druge strane, rad se sve više odvija timski pa je potrebno učiti djecu suradnji i rješavanju konflikata.

Razmislite, djeca koja kreću u školu ove godine ići će u mirovinu 2068. Nitko nema pojma - usprkos svim glasovitim stručnjacima - kako će svijet izgledati za pet godina. A ipak se očekuje da ih mi obrazujemo za taj svijet!

**Obrazujemo ih za nezamislivo,
stoga podučavajmo ih kreativnosti.**

Sir Ken Robinson

Zapanjujuće je činjenica to što se kreativne tehnike ne poučavaju u većini škola, premda su one na više načina ključ za budućnost. Štoviše, još gore:

Školski se testovi temelje na načelu prema kojemu svako pitanje ima samo jedan točan odgovor. Najveća otkrića u životu dolaze, međutim, iz potpuno novih odgovora.

(Dryde i Vos, 2001, Revolucija u učenju, str. 187)

Darovitost, talent i kreativnost u odgojnome procesu

- **Darovito** dijete jest dijete rođeno s neuobičajenom sposobnošću da svlada određeno područje (ili područja).
- Obilježja darovitosti:
 - prijevremena razvijenost (brže napredovanje od prosječne djece)
 - inzistiranje da rade po svom (viša kvaliteta postignuća, drugačiji putovi učenja, samostalnost, samopouzdanje)
 - žar za savladavanjem (visoka motiviranost, opsesivan interes)
- **Talent** označava razvijenu područno specifičnu darovitost. (Potrebna nadarenost zbrojena sa slučajem, okolinom i motivacijsko-emocionalnim osobinama).
- Područja talenta mogu biti: školska (akademska), umjetnička, športska i tehnološka.

Kreativnost (stvaralaštvo)

- Kreativnost je tvoračka sposobnost koja može, ali i ne mora biti osobina darovitog pojedinca.
- Darovite osobe koje nisu kreativne, u odrasloj dobi postaju stručnjaci.
- Stručnost nije kreativnost.
- Stručnjaci ostvaruju visoke rezultate unutar svojeg područja, ali samo kreativne osobe mijenjaju to područje.
- Zanimljiv primjer ovdje čine tzv. djeca geniji, tj. oni s ekstremno razvijenom darovitošću. Iako djeca geniji blistaju u djetinjstvu, bez kreativnosti svaki genij na kraju postaje bivši genij.

Kreativnost i inteligencija

Istraživanja pokazuju relativno malu povezanost između kreativnosti i inteligencije:

Oni koji postižu **niske rezultate** ispitivane klasičnim testovima inteligencije, postižu niske rezultate i u testovima kreativnosti.

Oni koji postižu **visoke rezultate** u testovima inteligencije, postižu od najnižih do najviših rezultata u testovima kreativnosti. Drugim riječima, prosječna inteligencija je nužan, ali ne i dovoljan uvjet za kreativno mišljenje.

Kreativnost i inteligencija

I visoko inteligentna i visoko kreativna djeca su u školi uspješnija od ostale djece.

Istraživanja pokazuju neka specifična obilježja obitelji iz kojih potiču kreativna djeca – to su obitelji u kojima se cijene **dječji interesi, nezavisnost i preuzimanje rizika.**

S druge strane, obitelji visoko inteligentne djece, prema istraživanjima, češće daju više važnosti **dobrom ponašanju i školskom uspjehu.**

Pitanja...

- Već pedesetak godina provode se brojna pedagoška i psihološka istraživanja tražeći odgovore na tri suštinska pitanja:
 1. kakva je priroda kreativnosti,
 2. može li se i kako kreativnost mjeriti i
 3. može li se i kako kreativnost poučavati, trenirati, odgajati.
- Za istraživanje kreativnosti najveće zasluge pripadaju američkom psihologu Joy Paul Guilfordu.

- Koliko smo kreativni?

Nacrtaj kutiju!

Znamo li slušati upute?

Paul Klee

- Znamo li slušati upute!

Kreativnost

- Riječ kreirati nastala je iz latinske riječi creare što znači proizvoditi stvari koje nisu prije postojale ili stvarati.
- Kreativnost je mišljenje i odgovarajući proces koje povezuje naše prethodno iskustvo, odgovore na stimulanse (objekti, simboli, ideje, ljude, situacije) i stvaranje najmanje jedne jedinstvene kombinacije.

(Parnes u Isenberg i Jalongo, 1997, str. 4-5).

Kreativnost

Mašta je važnija od znanja.

Albert Einstein

- Kreativnost je sposobnost korištenja mašte s ciljem razvijanja novih ideja i stvari.
- Tko, kada je to potrebno, može ogradu pretvoriti u ljestve, zavjesu u haljinu, sanduk u stol, krpu u lutku, mikroskop u oružje, u tom je trenutku kreativan.

(H. Roth- kreativnost u svakodnevnici)

Kriteriji kreativnosti

- Kreativno ponašanje je **originalno**; ono ima nisku vjerojatnost pojavljivanja.
- Kreativno ponašanje je **prikladno** i **relevantno**.
- Kreativno ponašanje je tečno; ono rezultira mnogim **novim sadržajnim oblicima**.
- Kreativno ponašanje je **fleksibilno**; ono istražuje i koristi netradicionalne pristupe rješavanja problema.

Prema Guilford, Jackson i Messick (u Isenberg i Jalongo, 1997, str. 5-6)

Kreativno mišljenje

Misliti kreativno znači uvidjeti veze između nepovezanih iskustava koje se pojavljuju u obliku novih misaonih shema, ideja i proizvoda.

Ovaj kreativni potencijal ima **svaki pojedinac** i može ga upotrijebiti u svakoj životnoj situaciji.

Kreativno mišljenje mogu ograničavati zahtjevi da se obuzda mašta, da se “misli kao i drugi”, da se kreće sigurnim, poznatim i prihvaćenim putevima.

Kreativno mišljenje bira, nasuprot tome, nesigurne, neutabane staze!

Kreativno mišljenje

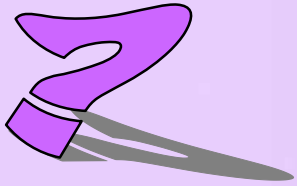

KREATIVNOST U ODGOJU I OBRAZOVANJU

- Zabrinjavajuća je činjenica da sa polaskom djeteta u školu započinje nagli pad razvoja kreativnosti kod djece.

- Zabrinjavajuća je činjenica da sa polaskom djeteta u školu započinje nagli pad razvoja kreativnosti kod djece.

- **Psiholozi za to navode tri razloga:**
- Smatra se da samo **okruženje postaje složeno** (obitelj - škola) i dolazi do odumiranja znatiželje i potrebe za istraživanjem. Dijete počinje učiti na školski način, ono prihvaća zakonitosti i pravilnosti škole. Više nema potrebe za samostalnim istraživanjem i stvaranjem.
- Naglasak je na **metodama učenja**. Školsko učenje zamjenjuje spontano dječje istraživanje (fizičko i prostorno upoznavanje sa okolinom, stvaranja slika i maštanja). Dijete napušta dječje stilove mišljenja i učenja: time počinje dominacija lijeve „logične“ strane mozga.
- Štetnost **pedagoških metoda**. Od djece se zahtijeva logika, točnost, preciznost mišljenja i istraživanja, ocjenjuje se (kritizira) kvaliteta odgovora, ne razvija se otvorenost za više mogućnosti, tako da se uništava kreativni stil mišljenja.
- Dakle, školi se može pripisati krivica za ometanje razvoja dječje kreativnosti. I s tog aspekta je važno da nastavnici pronađu u sebi kreativnost, kako bi istu mogli poticati i razvijati kod učenika.

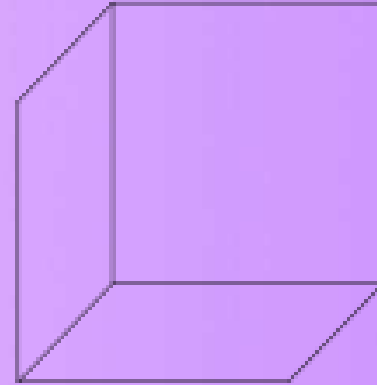
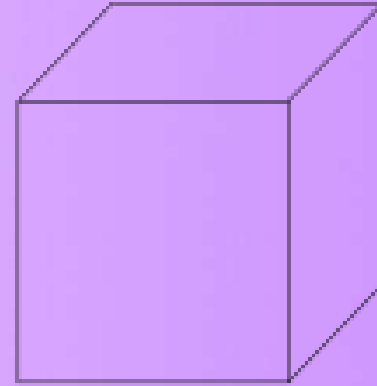
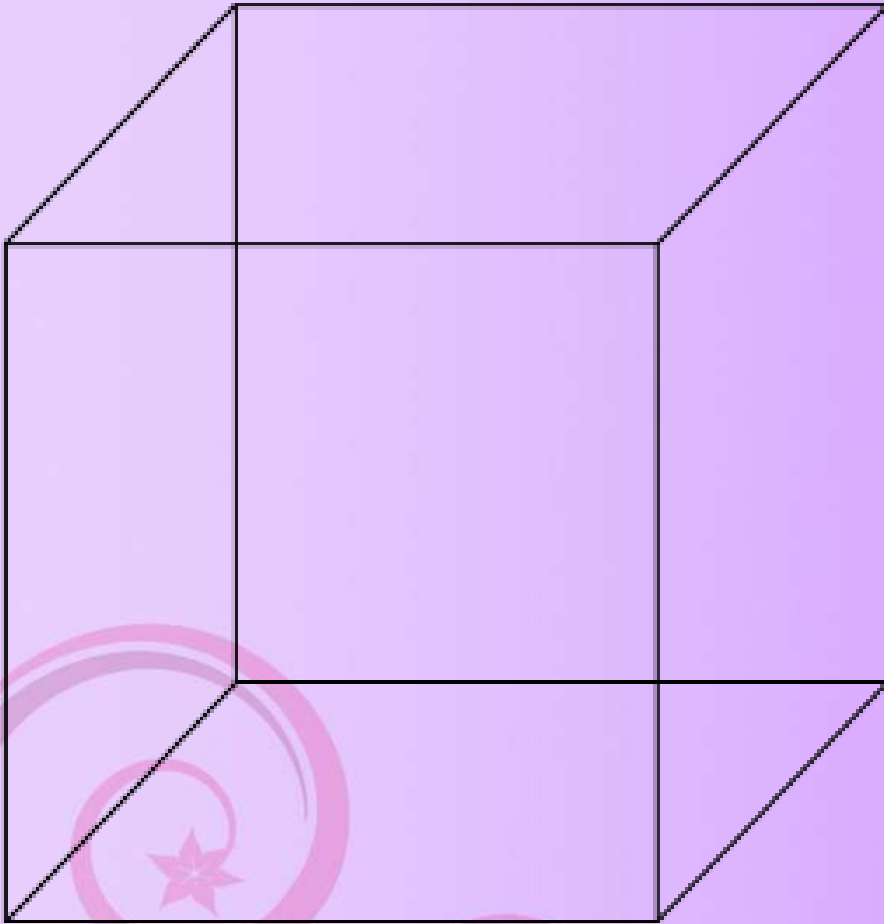

Šablone

- primjeri šablone u dječjem izrazu; vrlo su nepoželjni i ukazuju na loš didaktički pristup učitelja.

- Posezanje za šablonom, dakle, oslobađa njenog korisnika napora za razmišljanjem; iza nje će se sakriti osoba koja strahuje da bi njena različitost od drugih mogla biti kritički obilježena.
- Šablone nastaju u najranijoj dobi (već oko 3 - 4 godine) kada dijete uz nedovoljno educiranog odgojitelja ili roditelja dobiva informacije "**ovako se crta ovo**" (čovjek, cvjet-tratinčica, ptica u dva luka, nasmiješeno lice, četvrtina nasmiješenog sunca sa zrakama u uglu papira, kućica s okruglim prozorčićem nad vratima i križićem u kvadratnom prozoru, crvena čizmica Sv. Nikole itd.), ili "**ovako se radi ovo**", koje su već šablonskog karaktera, a zatim dobiva socijalnu podršku i pohvalu ako nametnuti obrazac prihvati.
- Dakle, šablona u crtežu nije opasna sama po sebi; ali ona impregnira osobu da prihvati i šablonski način ponašanja.

Neckerova kocka i dva moguća načina percepcije

Sva su iskustva zapravo tumačenja perceptivnih iskustava u skladu s vlastitim opažajnim kategorijama.

A to znači ovo: ljudski um opaža samo ono što poznaje; sve drugo razvrstava prema sličnosti s onim poznatim.

Evo dokaza, pročitajte ovo:

Vježba:

- Nsiam vrevjoao da zpavrao mgou rzmjaueti ono što čtaim. Zaavljhuujći nobniešoj mćoi ljdksuog mgzoa, pemra irtažsiavnjima zansntevknia sa Cmbargeida, nije vžano kjoim su roedsljdoem npiasnaa slvoa u rčijej, jdieno je btino da se pvro i zdanje sovlo nlaaze na sovm msjteu. Tkao solva mgou btii u ptponuom nerdeu i bez ozibra na ovu oloknost, tkest mžeote čtiati bez pobrelma. Ovo je zobg tgoa što ljdkusi mzoak ne čtia savko slvoo zasbneo, već rčijej prmraota kao clejniu. Oavj preomećaj je šljiavo nzavan tipoglikemija.
- I još uevijk msltiie da je pavrpois vžaan?

- Čitajući ovaj tekst vaš je mozak automatski pretražio “rječnik” u vašoj glavi i povezoao velikom brzinom sve nepoznanice prema sličnosti, što je rezultiralo da svaki čovjek može čitati ove *potpuno besmislene nakupine slova* kao potpuno smislen tekst, i to posve sinkrono.
- Ovo psiholog Bruner naziva “**dostupnim kategorijama**” - opaža se samo ono o čemu se ima iskustvo.
- **A kako onda otkrivati nešto novo?**
- Samo i jedino *izumljivanjem* novih koncepcija.
- Ljudi koji to mogu su izrazito rijetki, a za njihovu djelatnost potrebno je ne samo konvergentno mišljenje (kakvo posjeduje većina znanstvenika) već divergentno mišljenje koje omogućuje kreativnost (stvaralaštvo) po identičnim principima kao i kod umjetnika.

- Prebroj koliko ima slova "F" u slijedećem tekstu:

- **FINISHED FILES ARE THE RESULT OF YEARS OF SCIENTIFIC STUDY COMBINED WITH THE EXPERIENCE OF YEARS**

Riješenje slijedi...

KREATIVNOST U ŠKOLI

- Skup pedagoško-psiholoških, organizacijskih i didaktičko-metodičkih postupaka kojima se postižu promjene u planiranju, organiziranju i ostvarivanju odgojno-obrazovnog rada.
- Kreativnost u odgojno-obrazovnom procesu integrira nekoliko osnovnih faktora:
 - Učitelj/nastavnici
 - Učenici
 - Nastavni planovi i programi, obrazovna tehnologija
 - Materijalna osnova za kreativnost
 - Stupanj razvoja pedagoških, psiholoških i ostalih disciplina koje prate razvoj odgoja i obrazovanja

KREATIVNOST U ŠKOLI

**KREATIVNI
NASTAVNIK**

**NASTAVNI
PROCES**

**KREATIVNI
UČENICI**

Kakve su kreativne osobe?

- kritične
- fleksibilne
- lako se oduševe
- imaju puno inicijative
- otvorene prema okolini
- originalne
- nekonvencionalne
- energične i hrabre
- vole novo
- ustrajno rade na rješavanju zadatka, problema
- neovisne
- zrele, emocionalno stabilne i dominantne
- imaju izrazit osjećaj za humor

KREATIVNI PROCES

- Kreativni proces je tijek kreativne aktivnosti.

Etape kreativnog procesa

Tradicionalno se smatra da kreativni proces ima četiri etape koje se ne moraju sukcesivno slijediti već ih je moguće preskakati ili se vraćati unatrag.

- **Pripremanje ili oluja ideja.** Za vrijeme ove etape, osobe primjenjuju znanje, vještine i razumijevanje materijala, objekata, problema ili njihove kombinacije. Kreativne osobe bave se materijalima, objektima ili problemima na razigran ili istraživački način. Bavljenje idejama može biti namjerno ili slučajno.
- **Inkubacija.** Za vrijeme ove etape um započinje formulirati i baviti se problemom, često uz pomoć slika i asocijacija.
- **Iluminacija.** Ovo je evaluacijska faza kada osoba izabire neke ideje i odbacuje druge.
- **Verifikacija/komunikacija.** Sada osoba testira proizvod kreativnog mišljenja procjenjujući njegovu korisnost, dovršenost i ispravnost.

Škole koje njeguju kreativnost

- Školsko osoblje trudi se **smanjiti stres i anksioznost** kod djece i kod sebe.
- **Proces** se vrednuje više od proizvoda.
- **Uklanja se vremensko ograničenje** iz aktivnosti u kojima sudjeluju učenici.
- Uspostavlja se **slobodno i otvoreno ozračje** , a samoizražavanje se ohrabruje i cijeni.
- Učenici se ohrabruju da **razmjenjuju ideje** ne samo s učiteljem, već između sebe.
- **Natjecanje i nagrađivanje** se nastoji što manje koristiti.

Oslobađanje kreativnih potencijala

Zadovoljavanjem prethodnih uvjeta postiže se:

Psihološka sigurnost

Psihološka sigurnost je izvanjska; ona ovisi prije svega o sigurnom okolišu. Osjećaj sigurnosti kada većina ostalih osoba prihvaća da imamo bezuvjetnu vrijednost, kada ne postoji vanjska evaluacija...

Psihološka sloboda

Psihološka sloboda je unutrašnja. Ona proizlazi iz nas samih. Prema Teoriji Carla Rogersa neka osoba je kreativnija od druge jer je naučila igrati se idejama, biti otvorena prema iskustvu i novim idejama i više pažnje posvećuje samoevaluaciji nego evaluaciji drugih osoba.

KREATIVNI UČITELJ/NASTAVNIK

- Kreativnog učenika može odgajati samo kreativan učitelj/nastavnik.
- Kreativan učitelj/nastavnik u svom radu neprekidno pronalazi **nove metode i načine rada**.
- Kreativan učitelj/nastavnik nikad nije zadovoljan svojim znanjem.
- On se ne pridržava ustaljenih formi rada, nego svojim radom, znanjem, umijećem i stalnim stručnim usavršavanjem razvija kreativnost.
- Uvijek teži k boljem, otkriva nove mogućnosti i mogućnosti vlastite pedagoške prakse.

Uloga i odgovornost učitelja/nastavnika u poticanju kreativnog izražavanja

- Učitelji/nastavnici trebaju omogućiti djeci okolinu u kojoj će se ona osjećati **sigurnom, slobodnom i socijalno prihvaćenom**.
- U kreativnim razredima učitelji/nastavnici ohrabruju učenike na **preuzimanje rizika**.
- Učitelji/nastavnici trebaju potpuno **razumjeti kreativnu aktivnost** i **svojom kreativnošću ne bi trebali gušiti kreativnost učenika**.
- Učitelji/nastavnici trebaju u svojim komentarima biti promišljeni i senzibilni i **nastojati da što manje prosuđuju**.

I na kraju...

Ako želite spriječiti kreativnost djece i odraslih, recite im...

- Dobra ideja, ali ...
- Teorijski dobro zvuči, ali ...
- Budimo praktični, to je suviše nerealno.
- To je preskupo.
- Ostavimo to za kasnije.
- To zahtijeva suviše proučavanja.
- Nemamo dovoljno novaca, možda sljedeće godine.
- To nije dovoljno dobro.
- To je komplicirano.
- To nije u skladu s planom i programom.
- To nije tvoj posao.
- To nije naš problem.
- Ja to kao ravnatelj/pedagog neću prihvatiti.
- To je suviše teško provesti.

Kako bi pomogli stvaranju novih ideja, recite djeci ili odraslima ...

- Da, nastavi samo!
- To zvuči zanimljivo, reci mi nešto više o tome.
- To je dobra ideja/mišljenje/komentar.
- Odlično, provjerimo kako to funkcionira.
- Što nam je sve potrebno da to ostvarimo?
- Pokažimo to svima.
- Kako to možemo ostvariti?
- Koje su prednosti?
- Kako možemo ukloniti nedostatke?
- Možeš li izraditi plan akcije?
- Kako ti mogu pomoći ostvariti tvoje zamisli?

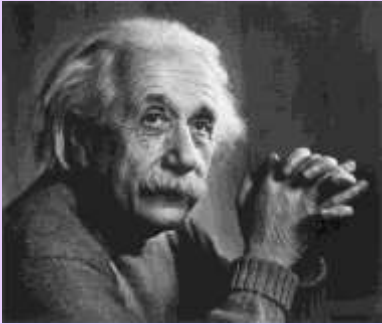
- Zanemarimo način na koji to danas funkcionira.
- Koji mali dio ideje možemo odmah koristiti u trenutnoj situaciji?
- Kako možemo uvjeriti druge ljude u vrijednost tvojih zamisli?
- Provedimo ideju u učinkovito rješenje.

Osим toga možete

- izgledati entuzijastično i zainteresirano,
- slušati i pokušati razumjeti zašto netko predlažu novu ideju,
- ne prekidati ih sve dok ne završe,
- nastaviti razvijati njihovu ideju.

Još malo mudrosti za kraj...

**Onaj tko nikad nije pogriješio,
nikad nije pokušao napraviti
nešto novo.**

**Ludost: raditi istu stvar iznova iks puta
i očekivati drugačije rezultate.**

Albert Einstein

Pogledajte: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/>

<https://stpedagozi.wordpress.com>
Google pretraživanje: Pedagoški svijet